

33. ULUSLARARASI EĞİTİMDE YARATICI DRAMA KONGRESİ ÇAĞRI METNİ

Tema: Süreç mi, Ürün mü?

Eğitimde yaratıcı drama alanının doğasını belirleyen en temel özelliği, sürece dayalı olmasıdır. Süreç odaklı olmak beraberinde belirsizliği getirir. Belirsizlik ise her şeyin spontane ve doğaçlama gelişmesi anlamına gelir. William Shakespear'ın Hamlet eserini düşünelim. Oyunun başlangıcında, genç Hamlet babasının ölüm biçimiyle ilgili bir şüpheye düşer. Oyun boyunca bu şüphenin peşinden gider. Shakespeare, bu arayış sürecini aşama aşama sunar. Eğitimde yaratıcı dramada ise elimizde yalnızca bir çıkış noktası vardır. Bu çıkış noktası hem eğitsel hem sanatsal bir niteliğe sahiptir. Bu çıkış noktasını temel alan eğitmen ve katılımcılar sürecin geri kalanını doğaçlama ve spontaniteye dayalı olarak keşfederek aşama aşama inşa ederler. Bu yüzden, eğitimde yaratıcı dramanın belirsizliği eğitsel ve sanatsal olarak biçimlendirdiği ifade edilebilir. Buradaki belirsizlik, bir oturumun rastlantısal ya da akla ilk gelen uygulamalarla yürütülmesi anlamına gelmez; aksine, belirli bir öğrenme hedefi doğrultusunda yapılandırılmış sürecin, önceden belirlenmiş hazır bilgi kalıplarıyla değil, katılımcıların süreç içindeki deneyimlerine, katkılarına ve etkileşimlerine dayalı olarak şekillendirilmesi anlamına gelir. Belirsizliğin içi, eğitmen ve katılımcıların işbirliğiyle inşa edilen bilgiyle doldurulur. Eğitimde yaratıcı drama, böylece katılımcının sürece dahil olmasını, öğretene ve öğrenene ikiliğinden çıkan sürecin daha demokratik ve özgür hâle gelmesini sağlar. Sürecin önemli bir parçası ise üründür. Bu, idealize edilmiş bir ürün olmaktan öte; sürecin çoksesliliğiyle yoğrulmuş, sürece katkı vermiş herkesin düşünce ve duygularını yansıtan, bazen belli biçimsel kalıplara uymayan bir ürün olarak tanımlanabilir.

Eğitimde yaratıcı dramada, süreç ve ürün arasındaki ilişkinin bu şekilde yapılandırılması, bireylere çok yönlü kazanımlar sunar. Bu kazanımlar arasında özellikle biri, günümüz eğitim anlayışı açısından ayrı bir önem taşımaktadır: Eğitimde yaratıcı drama, bireylere belirsizlikle başa çıkma becerisi kazandırır. Belirsizlikle başa çıkma becerisi, insanlığın sıfır noktasından günümüze en çok gereksinim duyulan becerilerden biridir. İnsan, tarih boyunca bilinmeyenle, geleceğe ilişkin belirsizlikle baş etmeye çalışmıştır. Bunun için yaptığı iki şey ise “sürece” ve “ürüne” odaklanmak olmuştur. Yapısalcı antropolojinin en önemli ismi olan Claude Lévi-Strauss'un deyimiyle ‘yazısız’ toplumlarda -kendisi ilkel demeyi tercih etmiyor-, ritüeller ve doğayla uyumlu kolektif süreçler ön plandayken; insan, anlamı süreç içerisinde deneyimleyerek üretmiştir. Belirsizlikle başa çıkmanın yolu, döngüsellığe boyun eğmek ve onu kabul etmek olmuştur. Tarım Devrimi'yle birlikte, ürün odaklılık artmış; bu durum, sonuç alma, stok yapma ve geleceği planlama ihtiyacını doğurmuştur. Bu dönem, ürüne yönelmiş zihin yapısının olduğu dönem olarak görülebilir. Sanayi Devrimi ile birlikte süreçler standartlaştırılmış, sonuçlar ölçülebilir hâle gelmiş; insan, belirsizliği mümkün olduğunca ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Bugünün dünyası, giderek hızlanan üretim döngüleri, anlık sonuçlara duyulan açlık ve gösterilebilir çıktılarla ölçülen başarı anlayışlarıyla biçimleniyor. Eğitimden sanata, siyasetten kişisel gelişime kadar hemen her alanda süreçler kısalıyor, deneyimler fast food yiyecekler gibi paketleniyor ve ürün odaklılık, anlamın önüne geçebiliyor.

Oysa insan, yalnızca “ne” ürettiğiyle değil, “nasıl” ürettiğiyle; sadece sonuca ulaşmasıyla değil, o yolculukta neye dönüştüğüyle de tanımlanmalıdır. Ancak bu ikilik, günümüzde bir gerilim hâline gelmiştir. Süreç merkezli yaklaşımı benimseyenler; değişim, dönüşüm, keşif ve yaratıcılık gibi belirsizlikleri bir gelişim alanı olarak görürken; ürün odaklı olanlar ise belirsizliği tehdit olarak algılayarak, çıktılar üzerinden güvenli ve denetlenebilir sonuçlar elde etmeye çalışırlar.

Eğitimde yaratıcı drama; hataya, belirsizliğe, keşfe ve çok sesliliğe alan tanır. Oyunlaştırılmış ve etkileşimli yapısıyla sadece ürünü değil, sürecin kendisini de değerli kılar. Ancak bu süreçler zaman zaman performansla, gösteriyle, izlenebilirlikle veya ölçülebilirlikle kesiştiğinde, şu soru kaçınılmaz hâle gelir:

Katılımcı süreçte kalmaktan keyif mi alıyor, yoksa hızlıca sonuca mı gitmek istiyor? Süreç mi önemlidir, yoksa ürün mü?

Bu sorunun yanıtı, insanın **belirsizlik karşısındaki sonuç arayışına** dair çok şey söylemektedir. İşte bu noktada eğitimde yaratıcı drama, çağımızın hızlı ve sonuç odaklı eğilimlerine karşı sürece önem vermesi, katılımcının yaratıcılığına ve doğaçlamaya dayalı olması gibi özellikleriyle bir alan açar. Eğitimde yaratıcı drama alanında da süreç ve sonuç odaklı tartışmalar önemli bir yer tutar. Bu tartışmalara verilmiş net bir yanıt henüz yoktur. Biz de bu kongreyle sonuç ve ürün odağında sorular sormayı, bu sorulara hep beraber yanıt aramayı amaçlıyoruz

Bu sorularla sizleri, eğitimde yaratıcı dramayı yalnızca bir öğretim yöntemi olarak değil; aynı zamanda sanatsal bir ifade alanı olarak da yeniden düşünmeye davet ediyoruz. Yaratıcı drama ile tiyatro arasındaki sınırlar nerede başlar, nerede biter? Katılımcı merkezli süreçler mi önceliklidir, yoksa ortaya çıkan ürünün estetik değeri mi? Yaratıcı drama, temelde bir “süreç sanatı” olarak tanımlansa da bu süreç zaman zaman görünür bir ürüne evrilir — kimi zaman planlı, kimi zaman kendiliğinden. Bu dönüşümde sürecin deneyimsel niteliği ile ürünün dışavurumcu ve paylaşılabılır yapısı arasında bir denge kurmak, süreç ve ürün odağında eğitimde yaratıcı dramanın en temel sorgulamalarından birine dönüşür.

Bu sorgulamalar, eğitimciyi yalnızca yöntemsel değil, aynı zamanda etik ve pedagojik bir tercihe yönlendirir. Oysa süreç ve ürün kavramlarını birbirine karşıt kutuplar olarak görmek, eğitimde yaratıcı dramanın çok katmanlı yapısını eksik okumak anlamına da gelebilir. Çünkü bazen bir sürecin içtenliği, sonunda oluşan ürünü daha sahici kılar; bazen de bir ürün hedefi, süreci daha odaklı ve derinlikli hâle getirir.

Bu yılki kongre temamız olan “Süreç mi, ürün mü?”, eğitimde yaratıcı dramada sıkça karşılaşılan bu temel ikiliği bir çatışma alanı olarak değil, yaratıcı bir gerilim alanı olarak yeniden düşünmeye davet ediyor. Bu bağlamda, katılımcılarla birlikte şu sorular etrafında çok yönlü bir tartışma alanı açmayı hedefliyoruz:

Eğitimde yaratıcı drama pedagojisinde sürecin önceliği nerede konumlanır?

Ürün odaklı yaklaşım, eğitsel derinliği nasıl etkiler?

Süreçten ürüne giden yapıcı yollar mümkün müdür?

Performansa evrilen eğitimde yaratıcı drama etkinlikleri, süreci zenginleştirebilir mi?

Değerlendirme, hem süreci hem ürünü kapsayacak şekilde nasıl yapılandırılabilir?

Bu kongre, süreç ve ürünün birbirini dışlayan değil, besleyen iki kavram olarak yeniden tartışılmasına zemin hazırlamayı amaçlıyor.

Bu yıl, 33. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi'nde sizleri bu temel sorunları birlikte düşünmeye, tartışmaya, deneyimlemeye ve yeniden tanımlamaya davet ediyoruz.

Doç.Dr. İhsan Metinnam

Kongre Düzenleme Kurulu Başkanı